

індивідуальне соматичне здоров'я (у зрівнянні з першим та п'ятим курсами). Це дає можливість успішно формувати професійно-прикладні навички у студентів, які вступили до Університету (в особливості студентів другого курсу), не витрачаючи багато часу на ЗФП.

НАСТУПНІ ДОСЛІДЖЕННЯ будуть спрямовані на подальше вивчення психофізичного стану студентів та пошуків його покращення засобами фізичної культури і спорту.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Апанасенко Г.Л. Физическое развитие детей и подростков. - К.: Здоровья, 1985. - 80 с.
- 2.Бойко В.Ф. Методические материалы для подготовки слушателей к зачетам и экзаменам по курсу физподготовки. - К.: КВШ МВД СССР, 1990. - 92 с.
- 3.Грачев О.К. Физическая культура: Учебное пособие / Под ред. доцента Е.В.Харламова. - М.: ИКЦ «Март»; Ростов н/Д: Издательский центр «Март», 2005. - 464 с.
- 4.Krutsevich T.Yu. Methods of investigation of individual health of children and adolescents in physical education. - K.: Olympic literature, 1999.-230 p.
5. Luschak R. Role of special physical preparation in the educational-training process for police//Young sports science of Ukraine: 36. Sciences. Art. -Lviv, 2000. -Issue 4. -p. 190-193.
- 6.Ortis M. La defense perdonal policial y Buquei. - FALMA, Granada, Espana, 2009.-124p.
7. Physical education of student: Textbook/Ed. V.I. Ilyinich. M.: Gardariki, 2005.-448p.

УДК 378:37.011.31:371.322*1960-1990"

Лебединец А. М.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

НАУКОВА СТУДЕНТСЬКА РОБОТА ЯК ФОРМА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ І ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ УКРАЇНИ (60-90 РР. ХХ СТОЛІТТЯ)

У статті розглянуто науково-дослідницьку діяльність студентів вищих педагогічних навчальних закладів України у другій половині ХХ століття (60-90 рр.). Вказано результати впровадження цієї діяльності в навчальний процес.

Ключові слова: підготовка студентів, дослідницька педагогічна діяльність, форми наукових робіт, тематика.

Лебединец А.М. Научная студенческая работа как форма исследовательского взаимодействия будущего учителя и преподавателя высшего учебного заведения Украины (60-90 гг. XX века). В статье рассмотрено научно-исследовательскую деятельность студентов высших педагогических учебных заведений Украины во второй половине XX века (60-90 гг.). Указано результаты внедрения этой деятельности в учебный процесс.

Ключевые слова: подготовка студентов, исследовательская педагогическая деятельность, формы научных работ, тематика.

Lebedynets A. Student research work as a form of research cooperation between future teacher and lecturer of higher educational institution of Ukraine (60-90 years of the XX century). The problem of students' training for research activity was relevant in different periods of socio-economic development of society. The particular interest in terms of applying creativity and achievements of national educational theory and practice takes the twentieth century. This period is the most effective in development of students' science, because it was caused by changes in the political, social, economic and cultural life of the country. The introduction of common secondary education greatly increased the pedagogical direction in university practice. The growing needs of secondary school in teacher training caused the expanse in the number of teaching staff. The profound problem of this period was completing of pedagogical universities. In the second half of the twentieth century the significant experience in organization of student research work as a component of their training in higher education institutions was accumulated. Certain changes which occurred in that period of the organization of research work of students were caused by increasing attention of both official circles and most teachers to student's effectuation of practical tasks, the application of different incentives that led to mastering the skills of independent research. Being deeply awarded of the importance of students research work in improving the quality of training and development of creative abilities of future professionals, leading scientists of Ukraine strived for forming skills and methods of scientific knowledge of the surrounding world.

Key words: training of students; research pedagogical activity, forms of scientific papers, themes.

Аналіз вивченості проблеми. Проблема підготовки студентів до науково-дослідної діяльності була актуальною в різні періоди соціально-економічного розвитку суспільства. Особливий інтерес в плані використання творчих пошуків і досягнень вітчизняної педагогічної теорії і практики становить 60-90- ті ХХ століття, яке є найбільш результативним у розвитку студентської науки. Саме у цей період відбулися значні зміни у політичному, соціально-економічному і культурному житті держави. Аналіз наукової літератури з теми дослідження свідчить, що проблемі організації науково-дослідницької діяльності студентів приділяють належну увагу вітчизняні науковці. Зокрема, їй присвячені дисертаційні дослідження: Мартиненко О.М. – організації науково-дослідної роботи викладачів вищих навчальних закладів на Україні (ХІХ століття) [7]; Микитюк О.М. – організації науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (ХІХ століття) [12]; Майбороди В.К. – історії вищої педагогічної освіти в Україні [11]; В.Л. Лугового – структурі, функціонуванню, тенденціям розвитку педагогічної освіти в Україні [10]; Борисова В.В. – формуванню готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу [1]; Кловак Г.Т. – генезі підготовки майбутнього вчителя до

дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінця XIX - початку XX ст.) [4]; Литовченко В.Н. – формуванню дослідницьких умінь студентів педагогічних спеціальностей університету засобами науково-дослідної роботи [5]; Єфремова С.В. – професійній спрямованості науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині XX століття [3]; Регейла І.Ю. – підготовці науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у XX - початку XXI століття [13]; Сущенко Л.П. - організації науково-дослідної роботи майбутніх педагогів [14]; Черевичного Г.С. – розвитку вузівської науки в Україні у другій половині 1980-х років [9] та ін.

Виклад основного матеріалу. У другій половині XX століття накопичено значний досвід з організації науково-дослідної роботи студентів як складника їхньої професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Період нашого дослідження (1960-1990 рр.) характеризувалися першими спробами демократизації суспільного життя в країні та упровадженням обов'язкової середньої освіти, що поставило завдання забезпечити школи, технікуми, ПТУ та СПТУ вчительськими кадрами та обумовило перехід середньої школи на нові навчальні плани, в яких передбачалося обов'язкове підвищення рівня теоретичної підготовки майбутніх спеціалістів. Згідно цим планам переглядалися і навчальні програми [6]. Введення загальної середньої освіти значно посилювали педагогічну спрямованість у діяльності вузів. Зростаючі потреби середньої школи у вчительських кадрах викликали збільшення кількості професорсько-викладацького складу. Складною проблемою цього періоду було комплектування педагогічних вищих навчальних закладів. Протягом 60-х років в Україні стабілізувалася система підготовки педагогічних кадрів. Учителів готували університети та педагогічні інститути за єдиним навчальним планом Міністерства вищої і середньої освіти СРСР. Було удосконалено систему вищої, заочної і вечірньої педагогічної освіти, розширено мережу консультаційних пунктів для вчителів заочників.

Перебудова системи навчання у педінститутах у напрямі зміцнення зв'язку зі шкільною практикою забезпечила кращу підготовку вчительських кадрів, позитивно позначилася на їх складі. З 419507 вчителів і вихователів, які працювали в школах України, вищу освіту мали 44%, незакінчену вищу – 16%, 1581 педагогові присвоєно звання «Заслужений вчитель школи УРСР», 403 нагороджені Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України, 24898 – знаком «Відмінник народної освіти». [2] В практиці роботи вузів, вперше, в навчальному процесі з'являється нова форма організації НДРС (науково-дослідницька робота студентів), яка виконується студентами в навчальний час при виконанні лабораторних робіт, організації дипломного проектування, проходженні виробничої практики. Все більше студентських проектів і робіт відрізнялись тим, що в них використовувались елементи наукового дослідження, сильніше став відчуватися зв'язок з практикою. 8 червня 1961 року Мінвузом СРСР було затверджене Положення про науково-дослідницьку роботу студентів, в якому зазначалось, що в ній можуть брати участь усі студенти денної, вечірньої і заочної форми навчання, які успішно виконують навчальний план і проявили схильність до поглибленого вивчення науки та творчої роботи. Згідно цього Положення наукова робота студентів включалась у загальний план наукової роботи вузу, факультету, кафедри. Положення визначало основні форми участі студентів в наукових дослідженнях вузу, різні засоби стимулювання розвитку студентської науки. Студенти, які проводили наукові дослідження, об'єднувались у вузі в студентські наукові товариства (СНТ). В Положенні вказувались права і обов'язки членів товариства. Найбільшого поширення набули студентські наукові конференції, які проводились у різних містах СРСР та міські огляди, організація яких послужила передумовою для проведення Всесоюзного конкурсу на кращу наукову роботу студентів. Період 1960-1990 років характеризувався зростанням чисельності наукових студентських об'єднань, розширенням їх географії, зростанням кількості студентів, які брали участь в науково-дослідній роботі.

60-ті рр. стали початком розгортання роботи з узагальнення та обміну досвідом організації наукової роботи студентів, появою передумов створення чіткої системи керівництва науковими дослідженнями студентів в масштабах усієї країни. Значно зросла масовість участі студентів у науковій роботі, більш широко стали залучатися до керівництва НДРС викладачі та наукові співробітники вузів. За період з 1959 по 1967 роки кількість студентів, які брали участь у різних формах НДРС, зросла з 200 тис. до 500 тис. У 1968 р. Була створена Всесоюзна рада з наукової роботи студентів [6]. Наприкінці 60-х років подальшого розвитку набуває така масова форма наукової роботи студентів, як гуртки, в яких студенти самостійно вивчають ряд проблем даної дисципліни з першоджерел, що сприяє поглибленню їх знань, прищепленню навичок НДР. На засіданнях гуртків заслуховуються не лише повідомлення студентів, а і доповіді вчених. Науковою роботою гуртків керують досвідчені викладачі інститутів. Кафедри розробляють тематику наукових робіт, яка враховує потреби школи і завдання підготовки висококваліфікованих учителів радянської школи і перевіряють виконання її в процесі роботи. В 1960-х роках тематикою наукової роботи гуртків були охоплені різні сторони навчально-виховної роботи школи. Це теми ідейно-політичного, морального, естетичного змісту, методичні теми, експериментальні та теоретичні.

Ефективною формою залучення студентів до наукової роботи є їх участь в наукових експедиціях, яка особливо популярна в університетах та педагогічних вузах. Особлива увага приділялась організації всесоюзних, республіканських міжвузівських і вузівських заходів, таких як: конкурс наукових робіт, конференції, виставки, все більшого значення стали набувати конкурси на кращу наукову роботу. Отримали розвиток багато і інших, традиційних для педвузів, форми НДРС, такі як: проведення «Дня науки», індивідуальна робота під керівництвом педагогів-кураторів. До нових форм НДРС в позаурочний час належать: створення дружин з охорони природи, читання лекцій на підприємствах та за місцем проживання, написання рефератів, виконання курсових та дипломних робіт, тематика яких тісно пов'язана з науковими інтересами членів кафедр і являє самостійне дослідження студентом конкретних фактів або опис експерименту. Позитивні зрушення в організації навчального процесу відбулися в 70-ті роки. В 1971 році Мінвуз СРСР і Бюро ЦК ВЛКСМ з метою розгортання масового руху студентської молоді за оволодіння новітніми досягненнями науки і техніки, оголосили Всесоюзний огляд – конкурс вузів країни на кращу організацію НДРС, метою якого була інтенсифікація всієї організаційно-масової і методичної роботи, виявлення стану організації НДРС не лише в окремих регіонах, а безпосередньо в кожному конкретному вузі.

На основі узагальнення інформації та передового досвіду вузів Всесоюзна рада у 1973 розробила проект Положення про науково-дослідну роботу студентів вищих навчальних закладів, яке і було затверджене наказом Міністра у лютому 1974 року і введено в дію. В Положенні вперше були сформульовані мета і завдання НДРС, регламентовані основні

форми участі студентів в науковій роботі і навчальному процесі та в позаурочний час, визначені питання наукового керівництва дослідженнями студентів, матеріального забезпечення морального і матеріального стимулювання НДРС. У грудні 1974 року Мінвузом СРСР затверджений і випущений інструктивний лист «Про заходи з удосконалення науково-дослідної роботи студентів, включеної в навчальний процес вищих навчальних закладів». Обидва вказані документи були програмованими та визначали напрямки та форми розвитку НДРС на довготривалу перспективу, а також відіграли важливу роль у становленні і удосконаленні системи НДРС у вищій школі. Зацікавленість та участь студентів у НДР привели ректорати до думки про доцільність включення її у навчальний процес. У 1975-1976 роках науково-дослідницька робота студентів вводиться у навчальний процес як система навчально-наукової роботи студентів. У вузах країни розпочалася робота студентських наукових семінарів, якими керували завідувачі кафедр, професори і доценти. Робота семінарів виявляла здібних студентів, які долучалися до госпдогвірних НДР. Тільки у 1981 – 1985 роках за участю студентів було подано 294 заявки на передбачувані винаходи і видано 105 авторських свідоцтв, опубліковано студентами 450 наукових статей. Отже, 70-80-ті роки ХХ століття характеризуються системною роботою ВНЗ у справі інтеграції навчальної й наукової роботи, яка полягала в тому, що результати НДР (науково-дослідницької роботи) кафедр використовувались для поглиблення та покращення навчального процесу шляхом впровадження спецкурсів та відповідної тематики курсового й дипломного проектування. У вітчизняній педагогічній науці почала формуватися нова парадигма, яка характеризувалася спрямованістю освіти на реалізацію потреб особистості, диференціацією, індивідуалізацією змісту освіти.

В 90-ті роки почала формуватися нова педагогічна парадигма, яка визначалася спрямованістю освіти на реалізацію потреб особистості, диференціацією, індивідуалізацією змісту освіти, підвищення його культуро відповідності. Значні зміни відбувалися в структурі закладів вищої освіти кожного регіону України. Уперше здійснювалися заходи з подолання переважної спрямованості професійної освіти на реалізацію потреб промисловості, відкривалися нові вищі навчальні заклади, з'являлися нові спеціальності. Відбувалася переорієнтація системи професійної освіти, з одного боку, на реальні потреби кожного регіону, а з іншого, – на задоволення потреб населення в освітніх послугах [8]. Зміна політичного становища в Україні стала причиною руйнування економічних зв'язків і відносин з колишніми країнами СРСР. Унаслідок економічної кризи, яка повністю охопила промисловість та сільське господарство, знижувалися інноваційні можливості підприємств. Усе це впливало на скорочення недержавних замовлень на виконання наукових досліджень і розробок. Тому, 90-ті роки ХХ ст. характеризувалися зміною змісту науково-дослідницької роботи студентів відповідно до нових політичних і соціальних – економічних умов розвитку незалежної України. Дослідження свідчить, що в більшості українських вищих навчальних закладів, які функціонували у вказаний історичний період, існували фактично аналогічні структурні форми професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів: наукові гуртки на кафедрах; студентські наукові бюро (лабораторії, товариства, об'єднання, інститути); студентські проблемно-дослідницькі групи, науково-виробничі загони; система науково-технічної творчості студентської молоді.

ВИСНОВКИ. Таким чином, науково-дослідницька робота студентів, в загальному комплексі заходів підготовки спеціалістів з вищою освітою, є не тільки засобом підвищення якості професійної підготовки кадрів, а і засобом виховання молодих спеціалістів. В процесі безпосереднього виконання студентами наукових досліджень закладені великі потенційні можливості проведення виховної роботи та вирішення актуальних завдань виховання молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов В. В. Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / В. В. Борисов – К., 1997. – 22 с.
2. Ефименко Т. Г. Высшая школа Украинской ССР: успехи, проблемы развития. / Т. Г. Ефименко, В. М. Красников, А. Н. Новоминский – К.: Вищ. шк., 1978. – 328 с.
3. Єфремов С. В. Професійна спрямованість науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. В. Єфремов – Х., 2010. – 23 с.
4. Кловак Г. Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець ХІХ - ХХ ст.): автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Г. Т. Кловак – К, 2005. – 28 с.
5. Литовченко В. Н. Формирование исследовательских умений студентов педагогических специальностей университета средствами НИР: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / В. Н. Литовченко – Минск, 1990. – С. 11-12.
6. Маланчук В. Ю. Вища школа УРСР. Здобутки і перспективи (1966-1970): наукове видання / В. Ю. Маланчук, В. М. Попов, А. Н. Новомінський – К.: Вища шк., 1971. – 148 с.
7. Мартыненко О. М. Организация научно-исследовательской работы преподавателей высших учебных заведений на Украине (ХІХ ст.) / О. М. Мартыненко : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – Х., 1998. – 148 с.
8. Положення про вищий навчальний заклад // Бюлетень вищої освіти УРСР. – 1988. – № 4.
9. Черевичний Г. С. Розвиток вищої освіти в Україні у другій половині 1980-х років: дис. ... канд. істор. наук: 04.00.01 / Г. С. Черевичний – К., 1997. – С. 116-117.
10. Luňový V. I. Pedagogical education in Ukraine: structure, function, development trends / ed. by Acad. O. G. Moroz. – K.: MAUP, 1994 – 196 p. (in Ukrainian).
11. Maiboroda V. K. Higher pedagogical education in Ukraine: history, experience, lessons (1917 - 1985): monograph / V. K. Maiboroda. – K.: Lybid, 1992. – 195 p. (in Ukrainian).
12. Mykytiuk O. Formation and development of research work in higher educational institutions of Ukraine (historical and pedagogical aspect) / O. Mykytiuk // HDPU after G.S. Skovoroda. – Kharkiv: OVS, 2001. - 256 p. (in Ukrainian).
13. Reheyló I. Trends in the training system of scientific and pedagogical staff in Ukraine in the 50 - 60's of the ХХ century. / I. Reheyló. – K: NPU after M. P. Drahomanov, 2011. – Vol. 27. – P. 254-261. (in Ukrainian).

14. Sushchenko L. O. Scientific and pedagogical support of teachers professional development: theory and practice: monograph / L. O. Sushchenko. – Zaporizhia: KPU, 2011. – 148 p. (in Ukrainian).

УДК 796.077.5

Левків Л. В., Можаровська С. П.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТОК РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ БАЗОВИХ ТЕРМІНІВ ТЕОРІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Студентки першого курсу мають поверхневі знання про базові терміни теорії фізичного виховання: «здоровий спосіб життя», «фізична культура», «фізичне виховання», «фізичний розвиток», «статура (тілобудова)», «руховий режим», «фізична вправа», «фізична підготовленість», «фізична працездатність», «фізичне навантаження». Студентки різних факультетів демонстрували різний рівень знань. Заняття з фізичного виховання проводилися за традиційним планом зі студентами експериментальної і контрольної груп у відповідності до поставлених завдань. Викладач застосовував базові терміни теорії фізичного виховання для пояснення студенткам експериментальної групи значення виконаних фізичних вправ. Це сприяло формуванню у студенток розуміння змісту базових термінів теорії фізичного виховання. У кінці педагогічного експерименту виявлено вищий рівень знань про базові терміни теорії фізичного виховання у студенток експериментальної групи.

Ключові слова: Формування, базові терміни теорії фізичного виховання, студентки гуманітарного університету.

Левків Л. В., Можаровська С. П. Формирование понимания содержания базовых терминов теории физического воспитания у студенток гуманитарного университета. Студентки первого курса имеют поверхностные знания о базовых терминах теории физического воспитания: "здоровый образ жизни", "физическая культура", "физическое воспитание", "физическое развитие", "телосложение", "двигательный режим", "физическое упражнение", "физическая подготовленность", "физическая работоспособность", "физическая нагрузка". Студентки разных факультетов демонстрировали разный уровень знаний. Занятия по физическому воспитанию проводились по традиционному плану со студентами экспериментальной и контрольной групп в соответствии с поставленными задачами. Преподаватель применял базовые термины теории физического воспитания для объяснения студенткам экспериментальной группы значения выполненных физических упражнений. Это способствовало формированию у студенток понимания содержания базовыми терминами теории физического воспитания. В конце педагогического эксперимента выявлен высший уровень знаний о базовых терминах теории физического воспитания у студенток экспериментальной группы.

Ключевые слова: Формирование, базовые термины теории физического воспитания, студентки гуманитарного университета.

Levkiv L. V., Mozharovska S. P. Forming understanding of maintenance of base terms of theory of physical education for the students of humanitarian university. Canvassed twice in form questionnaire. In questionnaires students described maintenance 10 base terms of theory of physical education: "healthy lifestyle", "physical culture", "physical education", "physical development", "build", "mode of activity", "physical exercise", "physical preparedness", "physical capacity", "physical loading". To questioning it was attracted during the establishing stage of pedagogical experiment 218 students of the first course of four faculties: foreign languages (n=60 persons), legal (n=41 persons), economic (n=59 persons) and philological (n=58 persons), and during the forming stage of pedagogical experiment 112 students of two faculties were attracted: foreign languages (n=58 persons) and philological (n=54 persons). The level of knowledge of students was estimated on a four-ball scale according to Statute about tests from physical education. Students of faculty of foreign languages and faculty of law showed worst knowledge, than students of economic and philological faculties. Employments after physical education were conducted after a traditional plan with the students of experimental and control groups in accordance with the put tasks. A teacher applied the base terms of theory of physical education for explaining to the students of experimental group of value of the executed physical exercises. It promoted forming for the students of understanding of maintenance the base terms of theory of physical education. At the end of pedagogical experiment the higher level of knowledge is educed about the base terms of theory of physical education for the students of experimental group. Excellent knowledge are educed in an experimental group about the base terms of theory of physical education in 10 students (17,8%), good - in 30 students (53,6%) and satisfactory - in 16 students (28,6%). At the same time, among the students of control group kind knowledge about the base terms of theory of physical education are created in 7 students (12,5%), satisfactory - for 33 students (58,9%) and unsatisfactory - in 16 students (28,6%). Mathematical treatment of results confirmed efficiency of the offered technology of studies.

Key words: forming, base terms of theory of physical education, students of humanitarian university.

Постановка проблеми. Сьогодні потреби суспільства визначають якісно новий зміст і мету освіти, досконале володіння українською науковою мовою як важливим компонентом професійної підготовки фахівців різного профілю. Адже професійна діяльність спеціаліста будь-якої галузі народного господарства, виробництва, освіти, культури ґрунтується, перш за все, на наукових знаннях, а тому засвоєння науково-технічних термінів навчальних дисциплін є важливим кроком до майбутнього професійного зростання. Не зважаючи на проведення у середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах різних форм теоретичної підготовки з фізичного виховання, сучасний рівень розуміння студентами змісту базових термінів теорії фізичного виховання не можна вважати достатнім, що, безумовно, актуалізує необхідність проведення